

Folketingets Ø-kontaktudvalg på tur til Mandø og Aarø

På ø-kontaktudvalgets ture får de lokale beboerforeninger mulighed for at vende ø-sager med udvalgets medlemmer. Og her på Aarø fik udvalgets medlemmer mulighed for at smage på lokale produkter fra øens vingård

I dagene d. 4.-5. september afviklede Ø-kontaktudvalget sin årlige ø-tur; der i år gik til Mandø og Årø

Fra udvalget deltog formanden Preben Rudiengaard (V), Mia Falkenberg(DF) og Kristen Touborg(SF). Vi mødtes i Vester Vedsted, hvor vi anbragte os på første sal af Mandøbussen. Herfra kunne vi i det gode vejr rigtig nyde turen over Vadehavet. På Mandø ventede beboerforeningens bestyrelse med Ove Hjort Nielsen i spidsen. Vi gik straks til Mandøcentret, hvor menuen stod på en lækker æggekage. Under indtagelse af måltidet fik vi hørt om, hvad der for tiden rører sig på øen. Mandø har fået tildelt 17 sommerhusgrunde. Det er man glad for. Derimod er man meget ked af den placering, som Skov- og Naturstyrelsen har valgt, fordi den efter øboernes mening gener-

er andre udviklingsmuligheder på øen. Ellers er øens store problem for tiden den store invasion af knortegæs, som æder alt græsset. Det har gjort det nødvendigt at importere foder til dyrene fra fastlandet. Efter en god snak blev vi kørt en tur ud på Korresand, hvor Ove havde aftalt med sælerne, at de beredvilligt dukkede op og lod sig beskue.

Aftenspisning og overnatning foregik i Ribe. Her fik vi også en spændende rundvisning i den smukke gamle by med Preben Rudiengaard som guide. Rudiengaard var Ribes borgmester indtil kommunesammenlægningen. I turen var også inkluderet nydelse af Skotsk Whisky i det gamle rådhus. Næste dag var det Aarø, der stod for tur. Igen den traditionelle modtagelse – og dog. Kristian Lunds køretøj med en kæmpestor hjørnesofa på gummevognen

var alligevel en særlig oplevelse, som ikke var prøvet før. Fra disse behagelige bløde sæder blev øen fremvist, medens beboerforeningens medlemmer fortalte undervejs. Der var pit-stop i Svend Aages vingård, hvor både friske druer, og det de kan forarbejdes til, kunne nydes. Her hørte vi om, hvad der optager Aarøboerne for tiden. Om Aarøprojektet, hvor forskellige arbejdsgrupper drøfter planer for øens fremtid. Om afgræsning og MVJ-ordninger. Om sommerhuse og om eventuel etablering af et vådområde. Alt styret med hård, men retfærdig hånd, af beboerformand Svend Aage.

Turen sluttede med en frokost på Aarøhus med beboerforeningens bestyrelse, hvor Preben Rudiengaard på udvalgets vegne takkede for 2 interessante dage.

Henry Larsen

De vise politikere? – Eller lidt om udtalelser, der kan sætte ens blod i kog!

Kommentar af
Henry Larsen.

„Kommunalreformen vil give besparelser, som kan frigøre midler, der vil give mulighed for en bedre service til borgerne.“ – Ja så! **Den lader vi lige stå et øjeblik!**

For hvad er det så lige vi oplever? Vi oplever, at rationaliseringsgevinsten ved kommunesammenlægningerne lader vente på sig. I stedet mangler der millioner. Der skal findes besparelser. Så kommer ø-skolerne i spil og man oplever nogle højst forunderlige udtalelser.

„De stakkels ø-børn“

Det er helt klart kommunalpolitikernes opgave at få økonomien til at hænge sammen. I deres iver for at løse denne opgave, kan man desværre opleve nogle påstande om børn og skoler på småøerne, som fuldstændig savner dokumentation. Lad mig nævne nogle eksempler: „Det er uforsvarligt, at lade børn gå i så lille en skole. De får ikke udfordringer nok i de små klasser. De vil klare sig dårligt senere i livet på grund af mangel på socialt samvær.“ Eller: „Der mangler lærere til at give en alsidig, kvalificeret undervisning. Det er synd for de stakkels børn. De vil være bagefter i forhold til andre, når de begynde på videre uddannelse på fastlandet.“

Sådanne udtalelser lyder virkelig ansvarlige og velmente. Her er sandelig tale om politikere, der bekymrer sig om de stakkels ø-børn. Man bliver rørt til tårer, og man bliver imponeret og slået af forundring over den viden mennesker sidder inde med, som aldrig har sat deres ben i en ø-skole, ej heller nogensinde mødt et ø-barn. Hvis de virkelig er så bekymrede for de stakkels ø-børn, som de giver udtryk for, burde de tage deres ansvar, som ansvarsfulde politikere alvorligt, og tvangsføre ø-børnene for at sikre dem rimelige levevilkår.

Men hvilken dokumentation har

man for disse påstande? Findes der en undersøgelse, som viser at børn fra øerne klarer sig ringere end andre børn? Nej! Man slynger bare en påstand ud uden at ane en pind om, hvad man udtaler sig om.

Som øbo føler man sig så afmægtig. Velunderbyggede argumenter kan man forholde sig til, men påstande uden nogen som helst dokumentation er godt nok trælse. Man løber over af en masse irritation.

Fokuser på løsninger i stedet for mangler

Vi kender kun til ét forsøg på dokumentation. Det var den undersøgelse, som tænketanken CEPOS lavede for et par år siden om afgangsprøverne fra 9 klasse. Der viste det sig, at den skole i Danmark med det højeste gennemsnit var Anholt skole. Hver gang jeg nævner dette, prøver man at feje det af bordet med følgende kommentar: „Der har nok været nogle ualmindeligt velbegavede elever det år, og de har sikkert nogle fantastisk dygtige lærere.“ Hertil er der at svare, at det er sikkert rigtigt. Men hvis det er så katastrofalt et handicap at gå i en lille ø-skole, kunne det vel ikke have ladet sig gøre, at de blev landets bedste?

Jeg har talt med den tidligere forstander på Baptisternes Skole i Tølløse, en kostskole, hvor børnene fra Sejerø gennem mange år har taget 8., 9., og evt. 10. klasse. Jeg spurgte ham om børnene fra Sejerø havde problemer med at følge med, når de startede der. Han var et stort spørgsmålstegn. Det havde han aldrig observeret. Til gengæld havde han mange rosende ord om ø-børnenes ro og mentale stabilitet. En egenskab som mange andre børn desværre manglede. Og det var et problem.

Det er rigtigt, at en lille ø-skole ikke kan have en helt komplet variation af faciliteter og fag. Og vi øboere er selvfølgelig dem, der er allermost interesserede i, at børnene får nogle tilbud, så de er bedst muligt rustet til livets udfordringer. Men i stedet for at fokusere på manglerne, skulle man hellere interessere sig for løsninger. Og i vores moderne IT-alder må det være muligt. De manglende fagligheder og manglende redskaber, som ø-lærere

evt. måtte have indenfor visse områder, må kunne hentes ind. Det findes der erfaringer med i andre lande. Det er der behov for at få set nærmere på. Det er det emne vi skal have på dagsordenen!

Prognosers ubrugelighed

Vi kommer også med jævne mellemrum ud for politikere og embedsmænd, der med afsæt i den øjeblikkelige situation kan forudsige, hvornår der ikke er børn på øen mere. For få år siden, da der kun var 11 børn i Sejerø Skole, regnede Bjergsted Kommune sig frem til, at der ville være 0 børn på Sejerø i 2008. I dag er der 27 skolebørn og næsten lige så mange under skolealderen. I de år jeg har været involveret i ø-arbejdet, har jeg set tilsvarende udsving på andre øer. F.eks. på Lyø og Avernakø, hvor skolens fremtid lige har været til debat. Til eller fraflytning af ganske få børnefamilier kan give nogle gevaldige udsving på en lille ø. Men det er et stadigt tilbagevendende problem for øerne, at der står politikere parat til at halshugge skolen hver gang børnetallet daler.

Social understimulering?

Børn på øerne lever ikke en isoleret tilværelse. Det argument kunne måske være relevant for år tilbage. Men i dag er vi meget mere mobile. Øboerne rejser meget mere og øerne får året igennem besøg af mange flere. Både voksne og børn er meget mere i berøring med folk i det øvrige land. Spørgsmålet er om der ikke procentvis findes flere børn i byerne, som tilbringer næsten al tiden foran enten TV eller PC-skærmen, hvor eneste stimulering er chips og cola. Og om det ikke er et større problem?

Når man hører, hvor forfærdeligt meget man kan komme bagud ved at gå i små klasser på en ø-skole, er det et fantastisk under, at tidligere ø-generationer ikke er endt som en flok underbegavede sociale tabere. For dengang kunne man med rette tale om et isoleret liv. Hvor forunderligt det end lyder, har øboere altid klarer sig godt i tilværelsen. Indrømmet, de har måske ikke været blandet ind i så meget kriminalitet og de har måske ikke røget

„I har jo selv valgt det“

Af Poul Henrik Harritz, journalist, Strynø.

Lars Erik Horneman er så lykkelig en borgmester, som han kun kan være, når han har ikke færre end tre små, beboede øer i sit rige, Svendborg Kommune. Han er tilmed en af de få borgmestre, der selv har insisteret på at være formand for det kommunale ø-udvalg. Derfor iler han i chartret skib til Skarø, når øens kvinder sætter sig i sædet og indvier den lille, firehjulstrukne brandbil. Derfor tager han gerne imod mødeinvitationer fra beboerne på Drejø – og derfor stiller han tilmed op i nabokommunerne – når eksempelvis Øhavets Smakkecenter skal indvies.

Lutter idyl – og respekt for os beboere af de danske småøer. Skulderklap som vi ikke havde ventet og som har varmet!

Kreativitet på øerne

De danske øer er nok de steder, hvor der er flest kreative mennesker i forhold til befolkningstallet. Ingen flytter til en ø uden at have en ide om hvorfor. Og i Ø-posten kan man netop læse, hvor mange initiativer øboerne flyder over med: Økologisk landbrug, ø-mærket syltetøj, guidet turistsejls, trådløse netværk, refugium, naturvejledning, tekstildesign, is, lammeproduktion, brægende geder og skotsk højlandskvæg. Vi dyrker det unikke – på trods af mange restriktioner. De små helårssamfund med deres kultur- og naturværdier er det, der allerede i dag får mange mennesker til at besøge de små øer, og på øerne er et

stort potentiale for en mere indbringende turisme-økonomi. Markedsføring af vores små øer som et tilbud for den kræsne gæst, der søger stilheden, naturoplevelsen, og oplever mangfoldigheden i vores lille land. Netop det maritime miljø er Sydfyns og øernes stærkeste kort i såvel turisme- som bosætningsøjemed.

Kæden hoppet af borgmesteren

Borgmesteren har det meste af sit liv boet i en lille landsby i den tidligere Gudme kommune, der i dag er en kroq af Svendborg. Her har hans familie i fem generationer drevet landbrug – og produceret svin. Selv om borgmesteren har solgt gården og svinene, og nu er flyttet ind på den mondæne adresse „Troense Strandvej“, tænker han stadig som en svinebonde.

Han var da heller ikke i tvivl, da der en regnfuld, blæsende efterårsdag landede en møgsag på hans bord. De kommunale embedsmænd foreslog ham kun at sige ja til en svineavlens ønske om udvidelse hvis der da ellers blev stillet krav om, at forureningen i Øhavet ikke blev øget ved udvidelsen. Men han ignorerede det. Borgmesterstemmen betød, at det snævrere mulige flertal accepterede svineudvidelsen og tilmed også en øget forurening af Det Sydfynske Øhav, der i forvejen er alt for beskidt.

Kæden var hoppet af. Ingen – og slet ikke en borgmester, der agerer som svinebonde – kan elske øer, og samtidigt forringe miljøet omkring dem. Han gambler med Øhavets sundhedstilstand. Det er ikke blot biodiversiteten og ø-boernes trivsel der trues, men også øernes og dermed også kommunens økonomi.

Øboere er ligeværdige borgere

Smil og venlige ø-besøg af embedsmænd og politikerne i kortær-

mede sommerskjorter gør det ikke.

Politikerne skal respektere os som ligeværdige borgere.

Hvad nytter alle vores gode initiativer, når gyllen flyder rundt i havet omkring øerne og dræber alt og alle? Hvad nytter et blåt hav, når det ækle iltlagen stinker af svovl, eller når „fedtemøg“ får enhver sommerjubilende familie til at pakke sammen og forlade stranden i en fart?

Når politikerne i landets udkanter alle taler om attraktive bosætningsområder er det nærheden til havet og smuk, uforurennet natur de har i tankerne. Og Svendborgs førstemand ser de sommerklare øer for sig i sit indre powerpointshow.

Men småøernes alvorlige udfordringer – dem må vi selv kæmpe igennem for at løse. Færgeproblematikken. Skolesituationen. Klimaændringerne. Når talen falder på truslerne for fortsat beboelse på de danske småøer – ja, så kan man stadig opleve at høre en politiker bruge argumentet: „Jamen, I har jo selv valgt at flytte derover!“

Politikerne skal anerkende, at fortsat liv på de mange små øer betyder, at man behandler borgernes problemer ligeværdigt, hvad enten man er by- eller ø-bo. Et ekstra spor på den fynske motorvej er ikke vigtigere end en ordentlig ø-færgeforbindelse. Ø-skolen spiller en langt større rolle end skolen i en forstad.

Men sådan tænker politikerne slet ikke. Herregud – vi er jo også kun godt 5100 øboere...

Svendborgs borgmester har i medierne fortalt, at han – som 50-årig – nu vil købe sig en havkajak. Han vil erobre øerne én for én. Vi glæder os til at få besøg – for vi repræsenterer alt det gode og alt det smukke. Vi indeholder og arbejder for de værdier der får folk til at flytte til øgen.

helt så meget hash. Men ellers er det kommet fint igennem livet.

Nu hænder det jo også, at man taler med forældre, der har børn i store skoler på fastlandet. Det er bestemt ikke altid rosenrødt, hvad man hører. Ligesom med de små skoler er der stor forskel. Der er gode og mindre gode

lærere. Der er forskel på børns evner og opførsel. Der er bestemt også forskel på forældres engagement i deres børns skole. Men disse faktorer bliver mere synlige, både i positiv eller negativ retning, når man er få. Øboernes problem er bare, at nogle politikere har en uvane med at udtale sig skræmmende om de små

ting, som de tror, de kan overskue, fordi de ikke magter at sætte sig ind i de mere tunge sager!

Det er det vi er oppe imod!

*

Jeg havde min rygsæk med til Hjarnø!

– En beretning fra oktober måneds ø-skoleseminar på Hjarnø

Lærere og skoleledere fra 6 ø-skoler var forsamlet til seminar på Hjarnø

Det begyndte tilbage i forsommeren 2005. På Orø modtog vi et brev fra Sammenslutningen af Danske Småøer med en invitation til deltagelse i et ESIN-seminar på Femø i oktober. Jeg var på det tidspunkt stedfortræder for skolelederen på Orø skole, som mente, at det måtte være noget for mig, der måtte kunne skabes nogle kontakter!

På seminariet mødte jeg en del skoleledere og lærere fra andre danske småøer og tillige en del ledere/lærere fra andre europæiske ø-skoler. Jeg havde flere gode snakke med Lotte Brinkmann fra Anholt, og hun fortalte bl.a. om deres Integrerede Institution. På Orø gik vi i gang med at etablere Orø Skole & Børnehus, som var en realitet 1. august 2006. Vi havde en lærer med til ø-konferencen på Gl. Avernæs i oktober 2006 og vi blev i lærergruppen enige om at søge et nærmere samarbejde med de andre ø-skoler.

Jeg blev konstitueret leder 1. juli 2007 og meldte min deltagelse til årets

seminar for ø-skolelærere på Hjarnø.

Vi har på Orø skole haft et børnetal, der fra 117 elever i 1999 er faldet til 36 her i 2007, og det har tydeliggjort vores status som ø-skole og jeg mente, at nu var tiden kommet til, at vi måtte indgå i et samarbejde, for at udveksle viden, ideer, ø-skoleproblematikker og ikke mindst for at give børnene mulighed for at kommunikere med børn fra andre ø-skoler.

Ankommet til Hjarnø måtte jeg konstatere, at ikke alle 11 ø-skoler var repræsenteret, hvilket må siges at være en smule ærgerligt, ikke mindst for dem, der ikke var til stede.

Jeg mødte flere kendte ansigter og en del nye, men det viste sig hurtigt, at vi var på bølgelængde og snakkede samme sprog (ø-skoledialekten), således at jeg i fremtiden kan sætte billede på det navn, jeg kommunikerer med. Vi nåede hurtigt frem til det væsentlige; hvordan skal vi organisere det fremtidige samarbejde på tværs af vandene mellem øerne. Og jeg må sande, at den gamle vending om:

„At mennesker mødes og sød musik opstår“ kom til sin fulde ret i mødesalen på Hjarnø Kursuscenter, den ene gode ide ledte straks til den næste, og vi lod os inspirere af hinanden.

Vi planlagde aktiviteter, som rækker frem til oktober 2009, og jeg sagde farvel og på gensyn til alle deltagerne med en rygsæk fyldt med inspiration, der hurtigst muligt skal tømmes på Orø skoles personaleværelse, således at vi kan komme i gang at få etableret det interaktive og digitale ø-skolelærerværelse.

At Orø Skole & Børnehus nu går ind i dette samarbejde betyder, at vi hjemme på Orø skal til at organisere vores undervisning på en lidt anden måde end den „vi plejer“, men jeg er overbevist om at både lærere og elever vil drage nytte af det nye samarbejde.

Jeg takker alle for en dejlig uge og kan næsten ikke vente 2 år på, at vi skal mødes igen.

*Bjarne Kyhnaav, Orø Skole
og Børnehus*

Nyt fra Småøernes Aktionsgruppe

Aktionsgruppens udviklingsstrategi er blevet godkendt af gruppens medlemmer, og har siden været i høring hos kommuner og regioner. Og nu sendes den til godkendelse i Direktoratet for FødevareErhverv. Når vi har en godkendelse og retningslinierne for projektstøtte (projekttyper, tilskudsprocenter, udbetalinger, afrapportering osv.) fra Direktoratet, så vil vi gerne

fortælle mere om tilskudsmulighederne og foreningens arbejde. Hvis beboerforeninger eller andre vil stå bag informationsmøder på øerne, så stiller vi gerne op med et lille oplæg. Det kan være en del af et andet ø-møde, eller det kan være et særskilt arrangement.

Hvis en bestyrelse eller en gruppe af øboere allerede nu har en projektide, de gerne vil diskutere med os, så er

vi også parate til at deltage i sådan et møde. Man kan altid kontakte vores koordinator Morten Priesholm på tlf. 38 33 00 67.

Man kan læse mere om Småøernes Aktionsgruppe på den midlertidige hjemmeside www.aktionsgruppe.dk

Claus Jensen

Et år efter stormfloden – Omø hjælper sig selv!

Stormfloden på Omø var en skræmmende og angstfyldt oplevelse, som har sat sig dybe spor i Omøboernes bevidsthed. Der går ikke en eneste dag uden at der bliver snakket om natten fra 1. til 2. november 2006, hvor vandet oversvømmede veje og stier og huse og stuer.

Det gennembrudte dige er her et år efter endnu ikke genetableret, men siden stormfloden har øboerne prøvet at lappe og reparere i håb, at vandet aldrig kommer tilbage. Nu er øboerne

begyndt at hjælpe sig selv. I anledning af årsdagen for stormfloden vil der på Omøs hjemmeside være net-auktion over et maleri, som er inspireret af begivenhederne natten fra 1. til 2. november 2006. Billedets titel er „November 2006“. Det er malet af Hanne Schultz, en lokal kunstner, som bor i Kirkehavn på Omø, og som oplevede følgerne af stormfloden på nært hold.

Beløbet som indkommer ved auktionen går ubeskåret til et kom-

mende Omø Digelag og skal bruges til udgifter i forbindelse med et fremtidigt digebyggeri på Omø. Gå ind på www.omoe-net.dk, byd på maleriet og giv en anderledes julegave. Ved at byde på maleriet er man med til at gøre en forskel for beboerne i Kirkehavn, som lever i angst for en gentagelse af begivenhederne for et år siden.

Claus Jensen

Reklamer på færgerne?

Flydende reklamer er noget man overvejer på flere af de små færges. Også hos Venø Færgesfart, hvor overfartstiden er på blot 2 minutter. Til Dagbladet Holstebro-Struer fortæller overfartsleder Søren Andersen at det er noget der indgår i planerne, når man snart skal ud og investere i nye, større færges. For hvis det kan lade sig gøre at tjene lidt ekstra på det, så skal det prøves. På færgen, der besejler ruten Hvalpsund-Sundsøre, er det allerede besluttet at sætte 70 reklameskilte op i forskellige størrelser.

cj

Fejø Retreat, stilhed og nærvær.
www.kroppenssprog.dk

DE SEJLENDE MALERE

Nu bliver det virkelighed! Fra maj 2008 sejler „De sejlede malere“ til din ø. Vi kommer i alle indre danske farvande med vores norskbyggede træmotorsejler. Vi tilbyder kvalitets bygningsmalerarbejde – inde og ude – nyt som gammelt. Er vant med mange forskelligartede opgaver for private, firmaer såvel som offentlige institutioner som børnehaver, skole, præstegård, rådhus, plejehjem osv. Økonomisk fordelagtigt for dig – ingen udgift til færgeoverfart og overnatning. Tag kontakt til Malermester Henrik Sørensen i god tid på 40 55 67 44.

Malermester Henrik Sørensen er medlem af
Danske Malermestres Garantiordning

Et Ø-udviklingsprojekt på Aarø

Aarø – en aktiv ø i udvikling med naturen

Der var mange ting, som gik i den forkerte retning, så derfor valgte beboerforeningen i 2006 at tage initiativ til at gøre noget aktivt for at få vendt udviklingen fra, at der var fokus på alt det, der ikke går så godt til det, der er af værdi for en lille ø beliggende i et smørhul i Lillebælt.

Bestyrelsen i Beboerforeningen valgte at igangsætte et projekt, som skulle have til formål at fastholde eller gerne udvikle øen til et aktivt lokalområde med et befolkningsgrundlag, som er bæredygtig i forhold erhverv og servicetilbud – og meget gerne få fastlagt en vision for øen 10 til 20 år frem i tiden.

Vi formulerede et projekt, som primært skulle basere sig på, at det skulle være øens egne beboere, som skulle fortælle, hvad det var man gerne ville have for et sted at leve og bo i fremtiden - en meget vigtig detalje var at få ejerskab for sin egen situation på øen! I 1999 havde Haderslev kommune lavet en flot helhedsplan for Aarø, en konsulentrapport, som imidlertid aldrig rigtig kom ned fra de støvede hylder. Med dette projekt skulle det gerne være anderledes.

Vores projektansøgning blev skrevet og et budget blev lagt, og vores ansøgning om et tilskud fra Ø-midlerne på i alt kr. 185.000,- blev bevilliget fuldt ud, så det var derfor kun et spørgsmål om at få sat handling bag ordene. Vi var desuden så heldige at få lov til at trække på kommunens nyansatte landdistriktskoordinator Malene Quistgaard i projektet. Det

Askø-færgen søger mandskab

Askø-Bandholm-overfarten, der servicerer de godt 70 beboere på Askø/Lilleø, søger en ny skibsfører til ruten. Skulle der blandt Ø-postens læsere være nogen med saltvand i årene, så kan man læse om stillingen på www.lolland.dk.

cj

skulle vise sig at være en rigtig god hjælp – også selvom Malene fik nyt job inden projektet var afsluttet.

Børnene og de unge på øen startede processen ved at blive udstyret med et éngangskamera, hvor de blev bedt om at tage billeder af lige præcis det, de selv synes er bedst på Aarø. Der blev taget rigtig mange gode og sjove billeder, og det var disse billeder, som dannede optakten til det første borgermøde på Aarø den 11. november 2006. Her mødte næsten 100 Aarøboere, sommerhusbeboere og andre som har interesse for Aarø op – en flot opbakning, og så var processen sat i gang!

På mødet blev der nedsat ikke mindre end 7 arbejdsgrupper, som hver havde udpeget en „tovholder“.

Emnerne var:

- Natur og landskab
- Turisme på Aarø
- Erhvervsmuligheder
- Havnen – de fysiske rammer
- Foreningslivet på Aarø
- Værested for unge på Aarø
- Brummers gård (nedsat lidt senere i forløbet)

Arbejdsgrupperne arbejdede så vinteren over og projektet blev organiseret således, at der var en styregruppe bestående af alle tovholdere for arbejdsgrupperne sammen med beboerforeningens bestyrelse. Målsætningen var, at vi skulle være klar med en handlingsplan inden sommerferien 2007, og at der skulle afholdes et eller to fællesmøder i mellemtiden, hvor

resultaterne kunne opsamles og blive kendt blandt hele øens befolkning.

Det lykkedes at fastholde energien i grupperne og med hjælp fra Kirsten Malling Olsen, som er bekendt med øerne, fik vi sammenskrevet gruppernes tanker og ideer.

Det var kendetegnende for mange af grupperne, at det meget blev turisme og aktiviteter i forhold til turisme, der var fokus på. En anden spændende detalje var, at mange af de mere praktiske og nærliggende forslag man kom frem til, næsten blev løst eller gennemført inden projektet var nået i mål! Således mange af aktiviteterne på havnen, fordi man i gruppen var kommet i særdeles god kontakt med den nye havnemester.

På et fællesmøde den 13. juni blev de mange gode tanker prioriteret, således at vi hen over sommeren 2007 havde mulighed for at få pudset planen af og forelægge den for en bredere kreds på et borgermøde den 26. sept. Her var kommunens politikere og embedsmænd, områdets statsskovrider m.fl. mødt op, og fik sammen med øens egne præsenteret vores optrykte udviklingsplan og den overordnede vision – nemlig:

Aarø – en aktiv ø i udvikling med naturen

Naturen er hovedattraktionen på øen. I 2020 har Aarø 25-30.000 turister årligt – øens faciliteter er planlagt og udbygget i pagt med naturen, freden, roen og kulturen. Turisten og naturen er i pagt med hinanden. Øboerne har aktive foreninger, privatejede foretagender og en færgedrift, der giver lyst til og muligheder for udvikling af helårsbeboelse.

*Aarøs børn og unge
blev bedt om at fotografere det
de synes er bedst ved Aarø. Her er Karoline Duus'
vinderbillede, som symboliserer det, Karoline synes aarøboerne
er gode til, nemlig at være fælles om arbejdet og løfte i flok
– og at det er det man også skal satse på i fremtiden*

Turismen er baseret på:

- Øens fugle- og planteliv
- De maritime muligheder (Sejlsads, kano, kajak og lystfiskeri)
- Vandre- og cykelture
- Strandlivet
- Bebyggelsen
- Gode madoplevelser
- De aktive øboer og øens særkende (autenticitet).

Planen er blevet godt modtaget såvel på øen og rundt i det politiske system, og timingen synes at være rigtig god, da der parallelt med vores projekt kører et turismeprojekt i Årøsundområdet, hvor Haderslev Kommune, som led i at man er blevet udpeget som kulturarvskommune, har udpeget Årøsund inkl. Aarø til at være „et internationalt anerkendt fyrtårn for helårsturisme på den jyske østkyst baseret på maritime oplevelser“. Her håber vi meget på en synergieffekt i forhold til vores eget projekt.

Et andet forhold som vi ikke kunne tænke ind i vore løsninger var samarbejdet med øens campingplads, da den i perioden var sat til salg. Den nu blevet solgt her pr. 1. december i år og de nye ejere har klart tilkendegivet, at man er meget interesseret i at forankre en række aktiviteter hos dem. Endelig er Brummers Gård blevet solgt til en lokal Aarøboer, og bliver nu sat i stand – forhåbentlig også til glæde for øen.

Det videre arbejde består nu i at få gennemført vore mange idéer, og det er aftalt at forankre dette arbejde i Beboerforeningen ved, at der ned-sættes en række arbejdsudvalg, hvor deltagerne samles i et underudvalg under beboerforeningen.

Således er det besluttet at ansøge om penge til et konkret udviklingsprojekt på øen i forhold til det at skaffe et værested for de unge, og her koble et forslag om at gennemføre rollespil på Aarø på projektet. Overordnet er formålet dog at afdække, hvad der skal til for, at vi kan tiltrække flere familier med børn og unge som fastboende. Ligeledes starter vi to andre arbejdsgrupper op, hvor den ene skal arbejde med at få etableret et stisystem rundt på øens diger og en anden gruppe skal arbejde med forskellige naturtiltag, som har til formål at gøre øen endnu mere tiltrækkende på de mange besøgende vi gerne vil have til at besøge Aarø.

Så på den måde er vi nu godt på vej!

*Svend Aage Hansen,
formand for Aarø Beboerforening*

Aarø's handlingsplan kan læses på øens hjemmeside www.aaro.dk

Møde i Søfartsstyrelsen

I sommerens løb har problemet med at skaffe mandskab til småøernes færger været omtalt en del i pressen. Ove Jensen, formand for Småøernes Færgeselskab, og undertegnede har udtalt, at søfartsstyrelsens krav til sejl-erfaring er for strikse. Og efter vores mening irrelevante. Vi tror ikke på, at sikkerheden på ø-færgerne er afhængig af, hvor mange gange besætningsmedlemmerne har rundet Kap Horn. Vi går bestemt ind for uddannelse. Men når det handler om at tage vare på sikkerheden, mener vi uddannelsen fuldt så godt kan foregå indenrigs. Ja, det bedste lærested vil netop være på de små færger.

Vore udmeldinger førte til, at vi blev inviteret til møde i Søfartsstyrelsen for at diskutere mulige løsninger. Vi mødte op med nogle forslag. Søfartsstyrelsen havde ligeledes gjort sig nogle tanker om, hvordan de kunne være mere fleksible. Vi drøftede bl.a. omskoling af fiskere, iværksættelse af en særlig ø-færgeuddannelse og oprettelse af praktikpladser på færgerne. Ove og jeg var efterfølgende enige om, at det var et positivt møde. Der kom forslag på bordet, som Småøernes Færgeselskaber nu vil arbejde videre med.

Henry Larsen

Bliv støttemedlem af S sammenslutningen af Danske Småøer

Interesserer du dig for de danske øer? Så tegn et støttemedlemskab og modtag Ø-posten 6 gange om året på din adresse. Det koster blot 100,- kr. om året.

Kontakt sekretariatet på sekretariatet@danske-smaaer.dk hvis det har interesse!

Årsmøde for europæiske småøer

Som medlem af bestyrelsen i Sammenslutningen af Danske Småøer fik jeg tilbudt at deltage i årsmødet i European Small Islands Federation (ESIN). Og det var jo, mildt sagt, et tilbud jeg ikke kunne sige nej til

Årsmødet blev i år afholdt på den græske ø, Hydra, der ligger ca. 1,5 times sejlads i en flyvebåd fra Piræus. Hydra er en forholdsvis stor ø. Der bor ca. 3000 personer på øen. De fleste bor i byen Hydra, der ligger i en bugt med en rimelig stor havn, men der findes også 5 andre små landsbyer på øen. Imellem Hydra og to af landsbyerne er der en meget smal vej, hvor øens 4 biler kan køre. Ellers er øen bilfri og al anden transport af mennesker og gods foregår på æselryg, muldyr eller små heste.

Søfart og turisme

Vi, Claus Jensen, Strynø, der er sekretariatsleder i Ø-sammenslutningen, Holger Lundgaard, Fur, og undertegnede kom til at bo på et lille hotel lidt oppe i byen. Heroppe er „gaderne“ meget smalle, ca. 3 meter mellem husene. Alle gader er belagt med store flade „brosten“. Hydra er plastret til med cafeer, restauranter, små hoteller og en masse butikker, hvor man kunne købe alskens flitterstads. Der er dog også modetøjs-butikker og smykkebutikker, hvor der er mulighed for at slippe af med en euro eller måske snarere tusinde.

Hydra har ikke vand på øen, så hver dag ankommer et tankskib, der pumper vand over til øens vandværk. Strøm bliver lavet på øen af et dieseldrevet kraftværk, der ligger langt væk fra Hydra by. Alternativ energi, så som solcelleanlæg eller vindmøller, så vi ikke!!!! Mærkeligt, at man ikke udnytter de mange solskinstimer til at producere energi. Men der er strenge restriktioner for, hvad man må udstyre husene med af eks. sol-paneler.

Søfart og shipping er traditionelt et stærkt erhverv, netop på Hydra, og det har stadig stor betydning. Den ene af Grækenlands to søfartsskoler ligger netop på Hydra. Ellers lever man på Hydra af at klippe hinanden og af turisterne. Der fandtes ca. 2.800 sengepladser + det løse. I havnen var der

Repræsentanter fra 8 europæiske ø-organisationer var samlet til årsmøde på den græske Hydra. I baggrunden ses øens travle havn

På en ø uden firhjulede hjælpemidler, der må man ty til de firbenede, også når opgaver som dag-renovation skal klares

hele tiden fyldt op med sejl- og motorbåde, den ene større end den anden. Nogle af dem var så store, at de måtte ankre op udenfor dækmolen.

Det europæiske ø-samarbejde må styrkes

European Small Islands Federation, en slags europæisk ø-sammenslutning, har medlemsorganisationer fra følgende lande: Frankrig; Danmark; Skotland;

Irland; Grækenland; Sverige; Finland; Italien og Estland. I årsmødet deltog Kroatien, Cypern og Rumænien som observatører. Estland var som eneste nation ikke til stede ved årsmødet. Vi tre danskere ankom til Hydra sidst på eftermiddagen, mandag d. 3. september og deltog i aftenmødet. Her hørte vi om den debat, der havde været i løbet af dagen. Middelhavslandene havde indledt et samarbejde på tu-

ristfronten, der handlede om at oprette specielle „parker“ for dykkere. Alle møder blev tolket til engelsk, fransk og græsk.

Tirsdagens møder blev indledt af The President of European Small Islands Federation, Mr. Bengt Almkvist. Meget fin titel og meget betydningsfuld mand, men tag ikke fejl! Manden er den fødte diplomat og med begge ben solidt plantet i mulden på den lille svenske ø, Missjö, med 14 beboere. De græske værter læste mange hilsner op fra politikere, embedsmænd og professorer, som desværre ikke kunne deltage af forskellige årsager.

Herefter var der en medlemsrunde, hvor Claus gjorde meget ud af at beskrive, hvorledes Sammenslutningen af Danske Småøer er bygget op og organiseret, netop det, at den danske model bygger på demokrati og medindflydelse for alle øer. Ved de øvriges gennemgang var indtrykket, at deres organisation og opbygning, især sydpå, mere byggede på regerings-baseret embedsmandsvælde. Alle deltagerlande lagde meget vægt på, at det europæiske samarbejde måtte styrkes således, at småøerne får en egen identitet og betydning, især i forholdet til EU-kommissionen og EU-parlamentet. Den græske organisation har allerede en person placeret i Bruxelles.

Herefter var der indlæg og debat om følgende: Energi; europæisk ø-

politik; europæisk kulturprogram; livslang læring og små virksomheders muligheder. Den italienske professor Gian Andrea P. Garancini sluttede af med at give et bud på fremtidens muligheder for de europæiske småøer. Om aftenen var vi på besøg i den gamle kirke hvor en præst fortalte om kirken og dens betydning i samfundet. Efter dette krydsede vi kirkepladsen for at se Hydras kommunale rådhus-sal. Borgmesteren fortalte om Hydra kommune i dag, og ikke mindst dens lange begivenhedsrige historie. Vi fik desværre ikke mulighed for at fuldføre dagens program. Vi skulle ellers have gjort honnør for EU-flaget og sunget EU-hymnen, men solen var gået ned. Jeg kendte nu heller ikke den hymne, så det var måske godt nok.

Også små øer bør lobbye

Næste mødedag indledtes af ovenfor nævnte professor fra Italien. Overskriften var ø-politik i forhold til EU. Han holdt et længere indlæg, der handlede om teknologi, politik, tilskudsmuligheder samt EU's syn på de små øer. Her mente han, at billedet er ved at ændre sig. At embedsmænd og politikere i Bruxelles i stigende grad anerkender, at de små øer er et område for sig selv. Professoren gav forsamlingen det råd, at man snarest skulle oprette en eller anden form for lobbyvirksomhed i Bruxelles.

Herefter overtog Eleftherios

Stavropoulos, græsk embedsmand i EU med speciale indenfor regional politik og strukturfonde. Han var let forståelig, remsede problemerne op, som vi kender dem og gav sit bud på løsninger, herunder igen lobbyvirksomhed samt en stærk organisation, som den vi netop i ESIN forsøger at bygge op. For almindelige mennesker kan det være meget svært at få hoved og hale på alle de love, tekster, paragraffer og artikler der findes når løsninger på problemerne skal findes. Man må sætte sin lid til, at der indenfor de enkelte landes organisationer findes personer, der er inde i den slags.

Efter en lang medlemsdebat mundede dagen ud i, at European Small Islands Federation afviklede sin generalforsamling. Det besluttedes at oprette et fælleseuropæisk sekretariat, hvis opgave skal være at støtte bestyrelsen, hjælpe medlemslandene og sørge for lobbyvirksomhed under en eller anden form. Finland og Frankrig havde tilbud med til mødet om at huse sekretariatet. Den diskussion endte med, at generalforsamlingen vedtog, at bestyrelsen tager den endelige beslutning om, hvor det skal ligge og hvilke opgaver, det skal løse.

Den sidste dag var en fridag med mulighed for at deltage i en ridetur på æselryg. Det gjorde jeg naturligvis. Rundt og op gennem byen. Da vi kom tilbage til havnen var fragtskibet ankommet og de var ved at losse diverse daglige fornødenheder, mursten, cement, køleskabe mm. Alt blev transporteret bort på æselryg. Efter æselturen tog vi en hurtigfærge til øen Spetses og efter et museumsbesøg var der tid til en svømmetur.

Alt i alt en meget interessant tur, der udover det faglige, gav os en masse muligheder for at hente inspiration fra de andre medlemslandes deltagere. I nogle tilfælde er det en fordel at kunne fransk, men med tegnsprog kan man nu også komme langt. De græske værter skal have stor ros for et veltillægt program og ikke mindst for programmet udenfor programmet. Det var bare smadderhyggeligt.

Jørgen Overgaard, Hjarnø

På et sådant årsmøde foregår der også en masse "korridor-snak", her udveksler danske og svenske øboere holdninger

Produktionsskole gi'r en hjælpende hånd til de danske småøer

Produktionsskolen i Kolding – UCK (Udviklingscenter Kolding) – har i 2007 i to omgange udført praktisk arbejde på henholdsvis Femø og Birkholm

Skolen rettede i maj måned 2007 henvendelse til Sømmenslutningen af Danske Småøer for at gøre opmærksom på vores nye måde at tilrettelægge kommende ekskursioner på. Sekretariatet rundsendte skolens „tilbud“ til alle øer i Ø-sømmenslutningen, og heldigvis fik vi svar fra tre øer; Femø, Fejø og Birkholm. Efter en del korrespondance via e-mail udvalgte vi to projekter, som det så ud til, at vi og eleverne kunne magte. Nemlig Femø og Birkholm.

Rydning af kirkesti på Femø

Turen til Femø blev afviklet i perioden 1. til 4. juni. Vores opgaver på øen var at rydde en gammel tilgroet kirkesti og støbe sokkel til en ny flagstang på havnen. Eleverne på skolen blev inden turen undervist i øens geografi og historie samt forberedt på arbejdsopgaverne. Turen til Femø skulle klares

af skolens tømrer- og landbrugshold. Mange af eleverne var meget spændte på, hvad et sådant ø-ophold kunne bibringe dem. Dagen for afrejsen oprandt, og vi kunne drage af sted i skolens to biler med vores urusten (elevernes bagage og det værktøj og de redskaber, som skulle anvendes). Turen gik fra Kolding til Spodsbjerg – Tårs – Kragenæs – Femø. Vores biler blev parkeret på havnen i Kragenæs, og bagagen læsset på små vogne og trillet ombord på færgen. På Femø blev vi modtaget af Poul Vestervig og kørt op til Galleri Højriis, hvor vi var så heldige at blive indkvarteret. Venligheden var meget stor på øen og eleverne blev meget stolte af al den ros, som blev tildelt dem for deres store arbejde med at rydde den 300 meter lange kirkesti. Der blev svedt meget, mens der blev savet med motorsav, ryddet med buskrydder, klippet med hækklipper og ikke mindst slæbt grene og træer væk. Arbejdet med at støbe sokkel var blevet aflyst i sidste øjeblik.

Alle elever rejste hjem fra Femø med et indtryk af, hvad det vil sige at leve på en mindre ø med kun 140 ind-

byggere, hvilket mange af dem inden ikke havde den fjerneste fornemmelse af. Mange tak til Femø indbyggere for et særdeles hyggeligt og inspirerende ophold.

Rydning af diger på Birkholm

Turen til Birkholm blev afviklet i perioden 5. til 8. oktober. Vores opgaver på øen var at rydde bevoksningen på Birkholms indre dige, hæve en af digeoverkørslerne med min. 20 cm. samt lave hynder til forsamlingshusets stole. Inden turen blev eleverne igen undervist i øens historie og områdets geografi (det var et hold nye elever). Ingen af eleverne kunne inden turen forstå, hvordan man kunne leve på sådan en lille ø uden butik, tankstation, burgerbar eller lign. Turen til Birkholm skulle klares af elever fra kantine – væve – tømrer og landbrugsholdet. Igen oprandt dagen for afrejsen og turen gik fra Kolding til Svendborg – Drejø og med Birkholmposten fra Drejø til Birkholm. Vejret var pragtfuldt, vindstille og strålende sol. Vi blev i Svendborg modtaget af Oldemand Johannes fra Birkholm, og på Birkholm kørte de to fiskere vores bagage op til forsamlingshuset, der skulle være vores lejr de næste par dage. Der blev også slået fire telte op. Igen var det nogle gode praktiske opgaver, eleverne gik på med krum hals, og der blev arbejdet godt. Overkørslen blev hævet, så den kan modstå næste ekstreme højvande, bevoksningen af træer og buske blev fjernet på 25% af det indre dige, og der blev produceret 30 hynder til forsamlingshuset.

Igen oplevede vi, at eleverne rejste hjem fra en dansk ø med undren over, hvordan det er muligt at leve så øde og ensomt (set med deres øjne). Men udsigten hele øen rundt var flot, og ikke mange stjerner man ser fra sådan en ø, var manges bemærkning. Eleverne havde en hyggelig tur uden fjernsyn og alle storbyens fristelser. Tak til Johannes og øens beboere for opholdet og de hyggelige „sludrer“ i løbet af opholdet.

Omøs fisker-kalender en succes!

Salget af Omøs fisker-kalender 2008 er gået strygende! Overskuddet fra salget er øremærket til at nedbringe gælden i Omø Brugsforening. Allerede i juni indbragte salget af kalenderen 100.000 kr. som Omø Brugsforening brugte til at indfri gæld i Skælskør Bank. Til gengæld for dette eftergav banken yderligere 200.000 kr. af gælden. Udover portrætter af Omøs fiskere, så indeholder kalenderen gode fiskeopskrifter. Så måske er der her en mandelgave-idé? Man kan bestille kalenderen på øens hjemmeside: www.omoe-net.dk

cj

*I et herligt efterårsvejr
gik de unge mennesker
i gang med at hjælpe
birkholmerne med
rydde digerne for
kratbevoksning*

Vi kommer gerne igen

Afslutningsvis skal vi fra skolen sige, at det har været en succes med det, vi har kaldt „støtte til de danske småøer i form af praktisk arbejde“. Opholdet tjener to formål, dels give eleverne et indblik i, at vi i Danmark har nogle øsamfund, der fungerer, dels give dem

en forståelse for, at man godt kan give en hjælpende hånd, hvor det er nødvendigt.

Fra skolens side håber vi, at kunne gentage succesen i 2008, hvor vi igen kan tilbyde noget praktisk arbejde, som tjener hele øens interesse og ikke enkeltpersoner. Man er velkom-

men til at kontakte Peer Christensen (peer@uck.dk) for nærmere informationer.

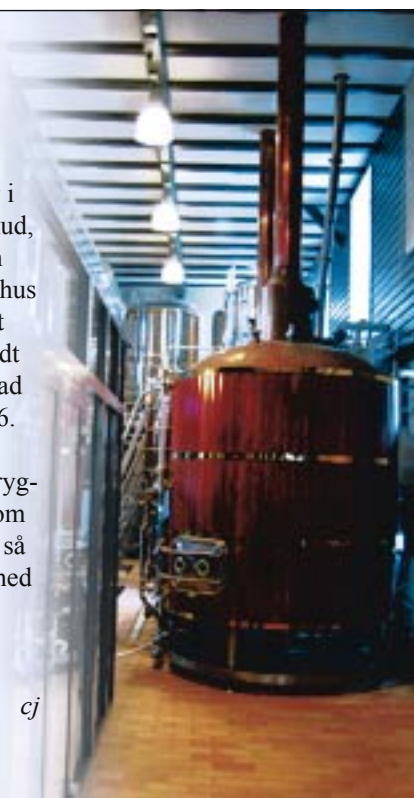
*Peer Christensen, holdleder på
landbrugsholdet, UCK*

✱

Fur Bryghus i vækst

To ud af tre mikrobryggerier i Danmark kører med underskud, skriver ErhvervsBladet. Men ifølge avisen, så er Fur Bryghus godt kørende, idet bryggeriet ligger på femte-pladsen blandt danske mikro-bryggerier, hvad angår vækst fra 2005 til 2006. Dog skal det siges, at mange af de ca. 100 mikrobryggerier i Danmark fungerer som hobby-beskæftigelse eller er så nye, at man naturligt kører med underskud i den indledende fase.

cj

Nekselø vil beholde egen færge

Færgerne er øernes livline, er de fleste øboere enige om. På Nekselø har man en godt slidt en af slagsen, som ikke kan holde længe endnu. Og den kan også kun laste 8,5 tons, hvilket giver vanskeligheder i dagligdagen. F.eks. kan færgen ikke transportere en større lastbil eller en slamsuger, ligesom landmanden heller ikke kan fylde sin vogn helt op med korn. Fra politisk side har det være luftet, at man kunne lade Sejerø-færgen anløbe Nekselø en gang imellem, og helt spare en Nekselø-færge væk. Den idé falder ikke i god jord blandt Nekselø-boerne, i forvejen har Nekselø ikke et specielt højt service-niveau ifht. andre øer, og mon ikke også Sejerøboerne vil betakke sig for at se deres i forvejen lange sejltid yderligere forlænget.

cj

„Æblets Dag“ – en ny fasttømret tradition på Fejø

*Et af de faste indslag
på „Æblets Dag“ er
afsløringen af årets
æblemosaik. I år var den
smukke mosaik kreeret af
Lotte Rosenkilde fra Fejø*

På Fejø har vi for 6. år i træk fejret „Æblets Dag“. Det er blevet en rigtig god tradition med mange gæster udenøs fra. Og som kun lykkes på grund af en stor indsats fra øens mange frivillige.

Den smukke æblemosaik var i

år udført af Lotte Rosenkilde, Fejø, og talen ved afsløringen blev holdt af en af hovedarrangørerne, nemlig Pernille Vejbo fra Nylandgård på Fejø. Boderne og dagens arrangementer var velbesøgte. Og i år var der fra arrangørernes side gjort eks-

tra ud af „åbent hus-arrangementer“ rundt omkring på øens virksomheder. Så der var rig lejlighed til at besøge øens mange frugtavlere, forarbejdningsvirksomheder samt turisme- og wellness-tilbud.

Anne Moloney, Fejø

Ø-POSTEN

Nyheder fra Sammenslutningen af Danske Småøer. ISSN-0105-4325.

Ø-Postens spalter er åbne for alle; artiklerne er ikke nødvendigvis udtryk for Sammenslutningen af Danske Småøers holdninger.

Indsendte artikler bedes ikke overstige 1500 anslag.

Redaktion: Sammenslutningens bestyrelse

Henry Larsen, Sejero, ansv.h. 59 59 01 67
Dorthe Winther, Omø 58 19 91 80
Mimi Jespersen, Drejø 62 80 08 82
Jørgen Overgaard, Hjarnø 75 68 34 73
Holger Lundgaard, Fur 97 59 32 19
Birgitte Svendsen, Hjortø 62 21 16 61
Randi Klingenberg, Avernakø 62 61 80 68
Mogens Windeleff, Lyø 29 45 39 45
Redaktør: Claus Jensen
Layout: Erik Steenstrup Dyhr
Foto: Claus Jensen, Dorthe Winther, Jørgen Overgård, Henriette Spandet Jensen, Peer Christensen, Karoline Duus, Eleftherios Kechagioglou

Ø-Posten udgives med tilskud fra Skov-og Naturstyrelsen og EU's Strukturfonde.

Annoncer: 4,00 kr. pr. sp.mm.

Tryk: Lito Tryk Svendborg

Oplag: 3000

Redaktionen afsluttet 31. oktober, 2007

Abonnement: 100 kr. pr. kalenderår.

Ø-Posten:

Sammenslutningen af Danske Småøer

Strynø Brovej 12, 5900 Rudkøbing

Tlf. 6251 3993 Fax. 6251 3996

E-mail: sekretariatet@danske-smaaoer.dk

Internet: www.danske-smaaoer.dk

Sammenslutningen

af Danske Småøer